

Ze zijn bang voor jou

Ze zijn bang voor jou

Emma van der Welp

© 2023 E. van der Welp / Uitgeverij U2pi

Titel: Ze zijn bang voor jou

Auteur: Emma van der Welp

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag, www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: JouwBoekdrukkerij.nl

ISBN: 978 94 9329 981 8

NUR: 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	5
Hoofdstuk 1	7
Hoofdstuk 2	16
Hoofdstuk 3	30
Hoofdstuk 4	36
Hoofdstuk 5	46
Hoofdstuk 6	55
Hoofdstuk 7	69
Hoofdstuk 8	75
Nawoord	88

Hoofdstuk 1

Periode 1981-1988, van 6 jaar tot ongeveer 13 jaar.

Daar staat de woning, ze lijkt wel midden in een weiland gebouwd. Er staan meerdere huizen bij elkaar. Een nieuwe woonwijk noemen ze zo iets. Een smal betegeld pad die in de modderige grond gelegd is, leidt naar het huis. Mijn moeder is enthousiast en kijkt intens blij. Moet ik nu ook blij zijn, vraag ik mij als bijna zevenjarig meisje af. Ik moet toegeven, het huis is vanbinnen mooi. Het is wel even wennen dat ik met mijn broer een slaapkamer moet delen, net als dat mijn oudste twee broers samen een kamer delen. Ik ben weggehaald uit mijn vertrouwde omgeving, waar we een eigen kamer hadden, waar we met vriendjes buiten op straat speelden en waar we naar school konden lopen.

Hier zijn weinig buurtkinderen. De school staat een eindje weg. Ik moet op de step, of autoped zoals we toen zeiden. Ik kom in een klas waar ik niemand ken. Maar als mijn moeder zo blij is, dan moet ik ook maar blij zijn. Dat ze niet lijkt te begrijpen hoe spannend dit is, daar heeft ze geen idee van.

Al is het wel leuk spelen in de zandbulten die rondom onze straat liggen als hoge bergen door grote bulldozers neergekwakt. We speelden op een dag met elkaar in de zandbulten toen ineens het bekende gezicht van John opdook. Wat was dat fijn, John, die bij ons woonde in onze vorige woonplaats. En nu zagen we hem lopen in onze nieuwe woonwijk in een andere plaats. Ik stormde op hem af en tegelijk voelde ik verwarring: hoe wist John dat we hier woonden en hoe wist hij onze achterdeur zomaar te vinden?

Voordat we naar de nieuwe school gaan, geeft mijn moeder indringende adviezen mee. Het klinkt in mijn oren als opdrachten: vertel juf niets over thuis, zeg niet dat je ouders gescheiden zijn, vertel niet wie je vader is en noem nooit de naam van de plaats waar we vandaan komen. Op de step denk ik na over deze opdrachten. Want natuurlijk zal de juf vragen waar ik vandaan kom, al zou ze de vraag anders stellen en vragen waar ik ben geboren. Wat moet ik dan zeggen? Zo step ik met een klasgenootje naar school. Zij weet niets van alles wat in mijn hoofd zit. Zij vindt het normaal: haar broers gingen ook met de step naar school. Zij heeft haar hele leven in hetzelfde huis gewoond en haar ouders zijn niet gescheiden.

En dat, waar ik zo bang voor was, gebeurt mij vanaf de eerste dag en ik zal er een groot deel van mijn leven angst voor hebben: want vragen krijgen zoals waar je gewoond hebt, waar je bent geboren, wie je ouders zijn, zijn doodnormale vragen. Maar niet voor mij. Ik word er doodsbang van.

Telkens weer komen ze terug als er een nieuwe juf of meester op school komt of als ik bij een nieuw vriendinnetje voor het eerst thuiskom of als er kinderen vragen wie en waar mijn vader is.

Elke dag geeft mijn moeder mij de opdracht mee hier niet met anderen over te spreken. Ze maakt haar opdracht af door te zeggen: “Denk erom, maak mij niet te schande.” Ik weet nooit precies wat ze bedoelt. Wel weet ik dat ik niet mag praten over alles wat met thuis te maken heeft.

Natuurlijk mocht evenmin over John gesproken worden met schoolkinderen, kerkmensen of familieleden. Dat zijn dan alleen familieleden van mijn moederskant, want de familie van mijn vader zagen we niet meer. Lastig, niet te mogen praten over John. Er kwam wel eens een vriendinnetje mee uit school die vroeg wie die

man was in de woonkamer. Mijn antwoord was dan vaag: “Oh, gewoon, John.”

Zo gebeurde het dat John via de achterdeur binnenliep en mijn vader mij via de voordeur kwam ophalen, ten tijde van de bezoekenregeling, die van korte duur was. John bleef via de achterdeur binnenkomen, mijn vader kwam nadat de bezoekenregeling stopte niet meer binnen, nooit meer.

Ondertussen ga ik naar school en heb een vriendinnetje. We gaan elke dag samen op de step en spelen bij elkaar.

Als ik uit school kom, staat de thee klaar met een koekje. Elke dag vraagt mijn moeder: “Hoe was het op school?” Ik hoor geen belangstellende vraag over hoe het echt op school was, maar ik hoor een vraag waarin het draait of we ons hebben gehouden aan de opdrachten. Elke dag zeg ik dan ook maar: “Goed hoor.” ‘s Avonds aan tafel vertelt mijn moeder over de echtscheiding. Het gaat dan over mijn vader. Ik word bang van de verhalen. Bang voor de man die ik niet ken. Er is korte tijd een bezoekenregeling en als ik weer naar mijn vader moet, stap ik vol zenuwen in de auto en ga mee met de man die mijn vader is. Geef mij John maar, hij is leuk, doet spelletjes met ons en is gezellig. Maar John is John en verder weet ik niet wie hij is.

Als mijn moeder nogmaals en opnieuw tijdens het avondeten vertelt over mijn vader, dat hij zichzelf wilde doden met medicijnen, word ik bang. Ze vertelt dat hij niet van ons houdt, dat hij gek is en omdat hij gek is, doet hij gekke dingen zoals zomaar pillen innemen. Het klinkt logisch en voordat ik er erg in heb, groeit er een zaadje in mijn hoofd: als mijn vader gek is, ben ik dan ook gek? Als ik rond de tien jaar ben, durf ik eindelijk deze vraag te stellen. Mijn moeder begint te lachen. Wat een stomme vraag. Natuurlijk niet. Je bent

niets van hem, hij bestaat niet voor je. Dat kan dus nooit wat je zegt. Zet dat maar gauw uit je hoofd. Maar ik kan het niet uit mijn hoofd zetten. Het zit er en het blijft er zitten.

Hoe lastig ik dit alles ook vind, er ontstaat een zekere normale situatie: er wordt niet over mijn vader gepraat en niet gesproken over ons vroegere leven in onze vorige woonplaats. John is John en ondertussen ga ik naar school. Ik speel met vriendinnetjes en het leven lijkt normaal zoals het ook gaat in andere gezinnen. Dat is de buitenkant. En dit buitenkant-leven gaat mij prima af. Mijn binnenwereld is een ander verhaal. Daar blijft het groeien, bloeien, knagen en schuren. Want wie is mijn vader, waarom mag er niet gesproken worden waar we gewoond hebben, wie is John en waarom al die geheimzinnigheid over hem? Waarom voel ik ongemak onder de dwingende blik van mijn moeder als deze onderwerpen toch plotseling en ongewild aan de orde komen? Evenzo voel ik me ongemakkelijk als deze onderwerpen aan de orde komen en mijn moeder er niet bij is. Ik stotter, haper en ben bang. Maar de buitenkant van mij laat iets anders zien. Ik vertel het niet; ik praat er niet over. Als iemand vraagt wie mijn vader is, kan ik gemakkelijk zeggen: ik heb geen vader. Het gaat zo ver dat ik zeg: mijn moeder is niet gescheiden, ze is alleenstaand! Het woord gescheiden is een verboden woord. Het lijkt wel of er steeds meer verboden woorden komen, maar ik kom er elke keer mee weg. Ik word gehaald in het ontduiken van voor mij moeilijke en belastende vragen. Vragen die nooit belastend en moeilijk zouden moeten zijn, maar dat realiseer ik mij niet. Er ontstaan als het ware twee persoonlijkheden: de binnen- wereld met tal van vragen, veel moeiten en twijfels en de buitenwereld waarin ik moeilijke vragen kan omzeilen, waar ik vriendinnetjes heb en doe overkomen alsof

ik prima in mijn vel zit. Het ergste van alles is dat ik mij dit niet bewust ben. Waar ik ook niet bewust van ben is dat ik altijd op mijn hoede ben. Op mijn hoede voor mijn moeder, hoe kijkt ze, hoe reageert ze en wat zegt ze, en op mijn hoede voor mijn omgeving: wat wordt gevraagd, wat moet ik zeggen of juist niet zeggen. Als ik bij mijn vriendinnetje speel, dan voel ik mij veilig, al ben ik mij dit evenmin bewust. Wat ik wel weet en voel: het is hier goed, ik mag zijn wie ik ben, deze ouders stellen geen moeilijke vragen, ik mag er zijn. Tot ongeveer mijn achttiende jaar kom ik er wekelijks en zijn dit mijn oplaadmomenten. Mijn moeder weet dat ik daar graag ben. Ze vindt het niet fijn. Ze geeft aan: wat vragen ze je, wat vertel je ze. En hoe ik ook zeg dat ze geen vragen stellen, ze gelooft het niet. Op een gegeven moment ging ze een stapje verder en sprak ze slecht over deze mensen. Ik vond het niet leuk, maar als ik het tegensprak, dan werd ze boos. Het enige wat ik op den duur durfde te zeggen: het kan mij niets schelen wat jij van ze vindt, ik ben daar graag en blijf er heen gaan. De zin: “het kan mij niets schelen” werd een standaardzinnetje in mijn hoofd en ik sprak het steeds vaker uit. Op mijn trouwdag, jaren later, werd deze zin aangehaald door mijn broers. Ik zei het te pas en te onpas.

Zo verliep de lagere school oftewel de basisschool uiterlijk prima, maar innerlijk was de verscheurdheid een feit. Ik had vanaf ongeveer mijn achtste jaar geen enkel contact meer met mijn vader en zijn familie. Er werd niet over hem gesproken, behalve dan door mijn moeder. Hij speelde geen andere rol in mijn leven, dan de rol dat hij een gekke man was waar je ver uit de buurt moest blijven. Kwam John eerst elke zaterdag, later kwamen daar een aantal avonden bij. Behalve de zondag, want hij mocht niet met ons mee naar de kerk. Zoals er niet over mijn vader gesproken werd, zo werd

er evenmin over John gesproken. De mensen uit de buurt, kerk of familie mochten niet weten dat hij überhaupt bij ons was. Dit alles was onbegrijpelijk maar ook normaal, gewoon. Zo was het. Ik ging naar school, had vriendinnetjes, we gingen op vakantie naar Texel. Het leven zag er normaal uit.

Als er een verjaardagkaartje kwam van mijn vader, dan werd dit kaartje verscheurd. Ik vond het superstom en nog veel stommer dat mijn vader zijn nieuwe vrouw erbij op zette als tante, en haar kinderen werden ook vermeld. Ik kende ze niet. Omdat we dit soort kaartjes niet wilden, verscheurden we het soms en stuurden het verscheurde kaartje terug.

Er was korte tijd een bezoekenregeling met mijn vader, maar die verzandde al snel. Dat dit tussen mijn vader en moeder onderling uitgevochten werd, wist ik niet. Wel herinner ik me dat we briefjes moesten schrijven, waarin we aangaven dat we niet naar mijn vader wilden; we waren bang voor hem. Deze brieven gingen naar de Raad van de Kinderbescherming. Nu ik jaren later een archiefstuk van mijn vader onder ogen kreeg, zag ik deze handgeschreven kinderbriefjes. Het raakte me ten diepste: dat wij als kinderen dit hebben kunnen opschrijven. Dat de verscheurde verjaardagskaarten teruggestuurd werden en dat de Raad van de Kinderbescherming brieven van ons kreeg, dat wist niemand. Er werd niet over gesproken, met niemand. De opdrachten zaten goed in mijn hoofd. Zo verliep ons leven in betrekkelijke rust en groeide ik op bij mijn moeder en mijn drie broers, zonder vader en zijn familie, maar wel met John, onze huisvriend.

De momenten van ontspanning vond ik bij mijn vriendinnen thuis, als ik daar was om te spelen. Maar ook in de vakantie op Texel. Mijn moeder huurde een huisje, een zogenoemd tenthuisje, op een camping waar niemand ons kende. Onze buren op de camping was een gezin uit Friesland en we raakten bevriend. Ik mocht bij hun eten en hun dochter bij ons, over en weer. Het ging op Texel niet over onze opdrachten waar we ons aan moesten houden. Het ging niet over mijn vader, of over John of over welke woonplaats dan ook. Daar kon ik mezelf zijn, genieten van de vrijheid. De vrijheid van het eiland, maar het was meer de vrijheid dat ik nergens op bedacht hoefde te zijn. Mijn moeder had een ontspannen manier van vakantievierden. Het avondeten nam ze niet nauw. We aten macaroni of patat en deze maaltijden wisselden elkaar af. Tussen de middag was er brood met een plak koek ertussen en een fles karnemelk waar ze ranja doorheen deed. Dit vond ik niet lekker, maar de ontspannen sfeer waarin het gebeurde kon ik waarderen. We gingen vaak wandelen en dan ging het brood met de fles karnemelk in een tas. Daar liepen we om de beurt mee en ergens in de duinen of in het bos werd dit opgegeten. Mijn moeder was ontspannen en dan was ze een leuke en gezellige vrouw, met humor. We konden lachen om haar gekke verhalen. Ze kon van een klein mugje een prachtig mooie olifant maken. Op schitterende wijze kon ze iets brengen waarvan ik dacht, zo is het nooit gegaan, maar door haar flamboyante manier van vertellen was de inhoud niet belangrijk. Later begreep ik steeds meer dat het voor mijn moeder wel de werkelijkheid was, zoals ze het vertelde. Daarmee kwamen haar verhalen voor mij in een ander licht te staan. Maar op Texel was het oké, fijn en goed. We gingen eens per jaar twee weken weg. De rest van het jaar was mijn moeder duidelijk aanwezig in mijn leven en bepaalde zij met wie en hoe ik met anderen omging. Haar indringende manier van kijken, haar

harde woorden, haar scherpe mening over anderen maakte mij onzeker, op mijn hoede, en ik was vooral vervuld van verwarring.

Wat was het fijn dat mijn moeder besloot te willen werken als verpleegkundige. Ik was twaalf jaar. Mijn moeder ging als herintreedster in het ziekenhuis aan de slag. Het was zwaar om terug te keren in haar vakgebied, om naast een gezin onregelmatige uren te moeten werken. Voor mij betekende het meer vrijheid. Haar opdrachten bleven dagelijks meegaan: denk erom, maak mij niet te schande en vertel een leerkracht, dominee of ouderling nooit iets over ons leven. Maar als ik uit school kwam, dan was zij aan het werk. Het voelde als ontspannen thuiskomen. Geen moeder die met haar indringende blik mij opnam en vroeg hoe het op school was gegaan. Op school hield ik mij aan de opdracht en sprak met niemand over hoe ik mij voelde. Ik werd daarmee een eenling. De vragen die op de middelbare school opnieuw begonnen, door andere klasgenoten en andere leerkrachten, pareerde ik met kracht. Maar vanbinnen was ik onzeker en twijfelde. In de klas hoorde ik er niet bij. Ik ging niet mee de stad in op vrijdagmiddag, maar ging naar huis. Mijn moeder was vaak aan het werk, had het daarmee druk en ons huis werd smeriger en viezer dan ooit. Meestal pakte ik de stofzuiger of een emmer sop om het huis schoon te maken. Mijn moeder gaf op de momenten dat ik niet had schoongemaakt aan, dat ik ondankbaar was, dat zij aan het werk was voor ons om meer geld binnen te brengen en ik in huis niet wilde helpen. Daarmee deed ze steeds meer een beroep op mijn geweten en na een tijdje was het normaal dat ik eens in de week het huis stofzuigde, de badkamer schoonmaakte en de was opruimde. Mijn broers deden ook van alles, de een deed de afwas en dat was best een klus, elke dag; de ander deed wekelijks de boodschappen. Alleen de jongste

hoefde niet veel te doen, als hij zijn orgel les maar instudeerde, dan was mijn moeder tevreden. Hij kreeg les aan huis van een musicus en deze man vond mijn moeder interessant. Dat kwam vooral door zijn lange haar, dacht ik toen.

Zo verstreek de tijd, ik woonde met mijn moeder en broers en was inmiddels middelbare scholier. Mijn moeder was aan het werk en wij hielpen volop mee in de huishouding. De twee weken Texel waren fijne en ontspannen weken.

Tot ik steeds vermoeider werd. Ik was vaak verkouden. Inspanning verliep moeilijker en op gymnastiek kon ik mijn klasgenoten niet bijhouden. De leerkracht dacht dat ik mij aanstelde, maar ik kon het niet opbrengen om een voetbalveld rond te rennen.